

12.6.2026

Opetus- ja kulttuuriministeriölle:

Asia: Hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi ammatillisesta koulutuksesta annetun lain ja siihen liittyvien lakien muuttamisesta

Viite: Lausuntopyyntöne 22.5.2026, diaarinumero VN/9627/2026

1 Lausuntonne pääasiallinen sisältö

OAJ kannattaa tietyin rajauksin ja varauksin esitettyjä lakimuutoksia pois lukien esityksen työelämätoimikuntien lakkauttamisesta. OAJ:n näkemys on, että työelämätoimikuntia ei tule lopettaa vaan niiden toimintaa pitää kehittää ja vahvistaa OKM:n asettaman työryhmän linjausten mukaisesti.

2 Lausuntonne koskien häiriötilanteen määrittelyä

Häiriötilanteella tarkoitetaan esityksen määritelmän mukaan poikkeuksellista uhkaa, tilannetta tai tapahtumaa, joka vaarantaa opiskelijoiden turvallisuuden tai terveyden, tai joka estää koulutuksen järjestäjää toimimasta tässä laissa säädetyllä tavalla. Häiriötilanne voi ilmetä paikallisesti, alueellisesti tai valtakunnallisesti.

Esityksen perusteluissa viitataan Kokonaisturvallisuuden sanastoon (Helsinki, 2017), jonka mukaan häiriötilanne on uhka tai tapahtuma, joka vaarantaa yhteiskunnan elintärkeitä toimintoja tai strategisia tehtäviä ja jonka hallinta edellyttää viranomaisten ja muiden toimijoiden tavanomaista laajempaa tai tiiviimpää yhteistoimintaa ja viestintää. Sanaston mukaan häiriötilanteita ovat esimerkiksi vakavat luonnononnettomuudet, kuten myrskytuhot ja vedenpinnan äkillinen nousu. Lisäksi on olemassa myös ihmisen toiminnasta aiheutuvia häiriötilanteita, kuten mellakka ja terrorismi. Sanaston määritelmän mukaan häiriötilanteita voi esiintyä niin normaalioloissa kuin poikkeusoloissakin. Häiriötilanne voi koskea esimerkiksi koko valtakuntaa tai olla alueellinen tai paikallinen. Häiriötilanne voi sanaston kuvauksen mukaan myös liittyä ainoastaan johonkin toimintoon, esimerkiksi rahahuoltoon.

OAJ pitää sinänsä tarpeellisena, että koulutusta koskevaan lainsäädäntöön lisätään häiriötilanteita koskevaa sääntelyä. Häiriötilanteen määritelmän tulisi kuitenkin olla ehdotuksen sisältämää täsmällisempi. Ehdotettu sääntely jättää koulutuksen järjestäjälle laajan harkintavallan arvioida tilanteita, joissa normaalista toiminnasta voidaan poiketa. **OAJ katsoo, että säännöksen perusteluissa tulisi lisätä esimerkkejä tilanteista, jotka laukaisevat säännöksessä tarkoitetun häiriötilanteen. Lisäksi selvyuden vuoksi esimerkiksi työtaistelutilanteet tulisi rajata perusteluissa pois säännöksen soveltamisalasta.**

12.6.2026

Perusoikeuksien yleisten rajoitusedellytysten mukaan perusoikeuksia rajoittavien säännösten tulee olla riittävän tarkkarajaisia ja sidottuja välttämättömyyседellytykseen. Häiriötilanteen määrittelyä tulisi tästä syystä täsmentää esimerkiksi suhteessa tilanteen keston, vaikutusten vakavuuteen ja rajata selkeästi myös niin, ettei tavanomaisia toiminnallisia ongelmia tulkita häiriötilanteiksi.

Lisäksi OAJ esittää, että säädöksen perusteluissa selvennettäisiin häiriötilanteen ja valmiuslaissa tarkoitettujen poikkeusolojen välistä suhdetta, jotta sääntelyn soveltamisala muodostuisi johdonmukaiseksi.

3 Lausuntonne koskien ehdotusta yksityisten koulutuksen järjestäjien varautumisvelvollisuudeksi

Valmiuslain kokonaisuudistusta koskeva työryhmän mietintö annettiin joulukuussa 2025. Valmiuslain kokonaisuudistusta koskeva hallituksen esitys on tarkoitus antaa syksyllä 2026. Mietinnön mukaan varautumisvelvollisuus laajenisi jonkin verran, mutta yksityisiä koulutuksen järjestäjiä valmiuslain mukainen varautumisvelvollisuus ei mietinnön mukaan jatkossakaan koskisi. Kuntien ja kuntayhtymien varautumisvelvollisuudesta säädettäisiin kuitenkin valmiuslaissa. **Tästä syystä on OAJ:n näkökulmasta perusteltua, että yksityisten koulutuksen järjestäjien varautumisvelvollisuudesta säädettäisiin toisen asteen koulutusta koskevilla laeilla.**

Esityksessä ehdotetaan uutta säännöstä lukiolakiin ja ammatillisesta koulutuksesta annettuun lakiin, joka koskisi yksityisen koulutuksen järjestäjän varautumista. Sen mukaan yksityisoikeudellisten koulutuksen järjestäjien on varmistettava tehtäviensä mahdollisimman häiriötön hoitaminen kaikissa olosuhteissa myös poikkeusoloissa ja häiriötilanteissa. Koulutuksen järjestäjien olisi laadittava poikkeusolojen ja häiriötilanteiden varalta valmiussuunnitelma.

OAJ pitää varautumisvelvollisuudesta säätämistä perusteltuna, mutta huomauttaa, että pienille koulutuksen järjestäjille varautumisvelvoitteet voivat aiheuttaa merkittäviä hallinnollisia ja taloudellisia vaikutuksia. Tämän vuoksi olisi perusteltua, että velvollisuuksien sisältöä täsmennettäisiin ja että koulutuksen järjestäjille tarjotaan valtakunnallista ohjeistusta sekä riittävä siirtymäaika niiden toteuttamiseen.

4 Lausuntonne koskien ehdotusta oppivelvollisten ensisijaisuudelle poikkeusoloissa ja häiriötilanteissa

Esityksessä ehdotetaan uutta pykälää siitä, että häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa koulutuksen järjestäjän on varmistettava ensisijaisesti oppivelvollisten kouluttaminen.

OAJ pitää ehdotettua esitystä perusteltuna, mutta tuo esille, että varmistetaan aloituspaikkoja ei-oppivelvollisille niille huoltovarmuuden kannalta oleellisille

12.6.2026

aloille, joissa on ammattipätevyyden edellytyksenä ikärajoja. Lisäksi OAJ korostaa opiskelijan oikeusturvan kannalta säännöksen poikkeuksellisuutta.

5 Lausuntonne koskien ehdotusta ammatillisesta koulutuksesta annetun lain uudeksi 45 a §:ksi

Esityksessä ehdotetaan, että ammatillisesta koulutuksesta annettuun lakiin lisätään poikkeusolojen ja häiriötilanteiden varalta uusi 45 a §, jonka mukaan koulutuksen järjestäjä voisi poikkeusoloissa ja häiriötilanteissa poiketa henkilökohtaisen osaamisen kehittämissuunnitelman laatimiseen ja päivittämiseen liittyvistä yhteistyö- ja kuulemisvelvoitteista. Koulutuksen järjestäjän olisi tehtävä tätä koskeva ilmoitus Opetushallitukselle, jos säännöstä päädyttäisiin häiriötilanteessa soveltamaan.

Voimassa olevan lain 45 §:n mukaan koulutuksen järjestäjä laatii ja päivittää henkilökohtaisen osaamisen kehittämissuunnitelman yhdessä opiskelijan kanssa. Suunnitelman laadintaan ja päivittämiseen osallistuu koulutuksen järjestäjän nimeämä opettaja, opinto-ohjaaja tai tarvittaessa muu koulutuksen järjestäjän edustaja. Työnantaja tai muu työpaikan edustaja osallistuu henkilökohtaisen osaamisen kehittämissuunnitelman laadintaan ja päivittämiseen, jos koulutus järjestetään oppisopimuskoulutuksena tai koulutussopimukseen perustuvana koulutuksena ja kun osaamista osoitetaan työpaikalla. Lisäksi suunnitelman päivittämiseen saattavat tietyissä tilanteissa osallistua myös koulutuksen järjestäjän kanssa yhteistyössä toimivat tahot. Lisäksi voimassa olevan lain mukaan alaikäisen opiskelijan huoltajalla tai laillisella edustajalla tulee olla mahdollisuus osallistua opiskelijan henkilökohtaisen osaamisen kehittämissuunnitelman laadintaan ja päivittämiseen.

Poikkeusoloissa ja häiriötilanteissa on mahdollista, ettei koulutuksen järjestäjällä ole käytännössä mahdollisuutta osallistaa ja kuulla kaikkia laissa mainittuja tahoja, jos joudutaan tekemään mahdollisesti hyvin nopeita muutoksia henkilökohtaisiin osaamisen kehittämissuunnitelmiin opiskelijan opintojen mahdollisimman häiriöttömän jatkuvuuden turvaamiseksi. Poikkeusolojen ja häiriötilanteiden varalta on näin ollen perusteltua antaa pysyvät säännökset, joiden mukaan poikkeusoloissa ja häiriötilanteissa koulutuksen järjestäjällä ei olisi velvollisuutta osallistaa ja kuulla kaikkia pykälässä mainittuja tahoja silloin kun henkilökohtaista osaamisen kehittämissuunnitelmaa laaditaan ja päivitetään. **OAJ pitää ehdotusta perusteltuna, mutta korostaa opiskelijan oikeusturvan kannalta säännöksen poikkeuksellisuutta sekä sitä, että kun poikkeusolot tai häiriötilanne ovat ohi, tulee suunnitelman päivittämisessä noudattaa jälleen tavanomaisia osallistamis- ja kuulemisvelvoitteita.**

12.6.2026

6 Lausuntonne koskien ehdotusta ammatillisesta koulutuksesta annetun lain uudeksi 52 a §:ksi

Esityksessä ehdotetaan, että ammatillisesta koulutuksesta annettuun lakiin lisättäisiin säännös, joka mahdollistaa poikkeusoloissa ja häiriötilanteissa näyttöjen toteuttamisen suorittamalla käytännön tehtäviä, jotka mahdollisimman hyvin vastaisivat aitoja työtilanteita ja työprosesseja.

Ammatillisesta koulutuksesta annetun lain mukaan koulutuksen järjestäjän tulee järjestää opiskelijalle mahdollisuus osoittaa osaamisensa mahdollisimman pian sen jälkeen, kun tämän katsotaan saavuttaneen tutkinnon tai koulutuksen perusteiden mukaiset ammattitaitovaatimukset tai osaamistavoitteet. Koulutuksen järjestäjä vastaa näytön toteuttamisesta. Näyttö toteutetaan työpaikoilla käytännön työtilanteissa. Perustellusta syystä näyttö voidaan kuitenkin järjestää myös muualla kuin työpaikalla. Sivistysvaliokunta on todennut, että näyttöjen toteuttaminen ensisijaisesti työpaikoilla on tärkeää opiskelijoiden motivaation ja työelämäyhteyksien vuoksi.

Koronapandemian aikana oli voimassa laki ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 52 §:n väliaikaisesta muuttamisesta (517/2020). Tuolloin näytön antamista koskevaa säännöstä väljennettiin siten, että jos näyttöä ei covid-19-epidemiasta johtuvista syistä voinut toteuttaa aidoissa työtilanteissa ja työprosesseissa, ammattitaito ja osaaminen voitiin osoittaa suorittamalla muita käytännön tehtäviä, jotka mahdollisimman hyvin vastaavat aitoja työtilanteita ja työprosesseja. Laki oli kuitenkin voimassa vain määräajan. **OAJ katsoo, että mahdollisten tulevien poikkeusolojen tai häiriötilanteiden varalta on perusteltua antaa pysyvät säännökset, joiden mukaan poikkeusoloissa ja häiriötilanteissa näyttöjen antaminen olisi vastaavalla tavalla mahdollista suorittamalla muita käytännön tehtäviä, jotka mahdollisimman hyvin vastaisivat aitoja työtilanteita ja työprosesseja.**

7 Lausuntonne koskien ehdotusta ylioppilastutkinnosta annetun lain uudeksi 4 a §:ksi

Poikkeusoloissa tai häiriötilanteissa on oleellista keskittyä varmistamaan tutkinnon suorittamisen edellytykset niiden kokelaiden osalta, jotka eivät vielä ole tutkintoa suorittaneet tai joilla sen suorittaminen on kesken. Tästä näkökulmasta poikkeusoloissa voisi olla mahdollista rajoittaa hyväksytysti kokeen suorittaneen tai tutkinnon jo suorittaneen uusimisoikeutta.

Ylioppilastutkinnon kokeet järjestetään nykyisen säädöstilän mukaisesti kaksi kertaa vuodessa (kaksi tutkintokertaa). Puolivuositain järjestetty tutkintokerta mahdollistaa kokeiden suorittamisen kohtuullisen lyhyellä aikavälillä ja hajauttaen. Kevään ja syksyn tutkintokerralle suorittamisen hajauttaminen on ollut mahdollista vuodesta 1994 alkaen.

Esitetty lisäys 4 a §:n mukaisesti on OAJ:n näkemyksen mukaan kannatettava mahdollistaen kokeiden siirtämisen kolmella kuukaudella tai vastaavasti kokeiden

12.6.2026

järjestämisen kerran vuodessa. OAJ:n näkemyksen mukaan mahdollisten poikkeusolojen edellyttämä muutos tutkinnon suorittamismahdollisuuksissa ei oleellisesti heikennä opiskelijoiden mahdollisuuksia osoittaa opetussuunnitelman tavoitteiden mukaista osaamista ylioppilastutkinnossa.

OAJ kuitenkin korostaa opiskelijan oikeusturvan kannalta tutkintokerran kokeiden peruttamisen tai siirtämisen mahdollistavan säännöksen poikkeuksellisuutta.

8 Lausuntonne koskien ehdotusta lukiolain uudeksi 18 a §:ksi

OAJ pitää oppivelvollisten ensisijaisuutta häiriötilanteissa 18 a §:n luonnoksessa esitetyllä tavalla kannatettavana. Vastaavalla tavalla poikkeusolosuhteissa opintojen mitoitukselta ja -laajuudesta poikkeamisen mahdollistava säädös sekä opetussuunnitelman tavoitteista poikkeusolosuhteissa poikkeamisen mahdollistava säädös ovat OAJ:n näkemyksen mukaan kannatettavia säädöslisäyksiä.

OAJ kuitenkin korostaa opiskelijan oikeusturvan kannalta säännöksen poikkeuksellisuutta.

OAJ huomauttaa, että lausuntopalvelun palauterakenteessa ei erikseen ollut kohtaa lukiolain 18 b §:n uutta säädöstä koskevalle palautteelle. Kyseinen uusi säädös koskisi oppimäärän laajuutta ja siitä poikkeamista poikkeustilan sitä edellyttäessä.

OAJ pitää esitettyjä uusia 18 b §:n säädöksiä perusteltuina, mutta korostaa niiden poikkeuksellisuutta. Erityisesti resursseja koskeva peruste opetussuunnitelmasta tai oppimäärän laajuudesta karsimiselle on syytä tarkentaa siltä osin, että tarkoitetaan tässä koulutuksen järjestäjän taloudellisia resursseja, valtiontalouden resursseja vai kenties työvoimaa koskevia henkilöresursseja. Taloudellisten resurssien osalta niiden vaikutus poikkeusolosuhteisiin perustuvaan opetuksen määrän vähentämiseen tai oppimäärän laajuuden kaventamiseen tulee olla äärimmäinen ratkaisu ja asetuksella näistä poikkeamisen perusteet on tarkennettava lain perusteluissa huolellisesti.

9 Lausuntonne koskien ehdotusta tutkintokoulutukseen valmentavasta koulutuksesta annetun lain uudeksi 26 a §:ksi

Esityksessä esitetään, että häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa varmistetaan ensisijaisesti oppivelvollisten opiskelijoiden kouluttaminen tutkintokoulutukseen valmentavassa koulutuksessa. OAJ kannattaa ehdotusta.

Lisäksi koulutuksen järjestäjä voi päättää etäopetukseen siirtymisestä, jos se on tarpeen opetuksen järjestämiseksi turvallisesti ja terveellisesti. **OAJ tuo esiin, että vaativana erityisenä tukena järjestettävässä tutkintokoulutukseen valmentavassa koulutuksessa tulee etäopetusta käyttää erittäin harkiten. OAJ myös korostaa opiskelijan oikeusturvan kannalta säännöksen poikkeuksellisuutta.**

12.6.2026

OAJ kannattaa ehdotusta siitä, että Opetus- ja kulttuuriministeriön päätöksestä Opetushallitus voi antaa määräyksen 12 §:ssä tarkoitettujen koulutuksen perusteiden noudattamisesta häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa, jos koulutuksen perusteiden noudattaminen ei ole mahdollista. Myös tutkintokoulutukseen valmentavan koulutuksen osalta häiriötilanteet tulee määritellä täsmällisemmin.

10 Ylioppilastutkintoon ehdotettavat muutokset (5 a §, 21 §, 22 §, 24 §)

OAJ pitää esitettyjä täsmennyksiä ylioppilastutkinnosta annettuun lakiin kannatettavina.

Esitetty täsmennys 5 a §:n säädökseen selkeyttää tilannetta englanninkielisen ylioppilastutkinnon suorittamiseen oikeuttavan maassa oleskelun perusteista. Esitetty rajaus maassa oleskeluun muusta kuin opiskelusyystä on perusteltu.

21 §:ään esitetty lisäys koskien rehtorin päätöstä ylioppilastutkinnon kokeeseen tai tutkintoon osallistumisen epäämistä on niin ikään perusteltu. Tarve päätöksen toimeenpanolle välittömästi rehtorin päätöksellä on tarpeellinen rehtorin vastatessa ylioppilastutkinnon järjestämisestä oppilaitoksessa. Ylioppilastutkinnon kokeiden suorittamisen epäämiseen johtavat syyt voivat ilmetä äkillisesti, jolloin esitetty täsmennys 21 §:n säädökseen rehtorin päätöksen toimeenpanoon välittömästi on perusteltu.

OAJ pitää esitettyä lisäystä ylioppilastutkinnosta annetun lain 22 §:n 1. momenttiin perusteltuna ja kannatettavana. Ylioppilastutkinnon koesuoritusten suuresta määrästä sekä aikataulullisesta paineesta johtuen OAJ:n näkemyksen mukaan on perusteltua, että oikaisuvaatimukseen perustuvaa Ylioppilastutkintolautakunnan päätöstä koesuorituksen arvioinnin oikaisusta ei ole välttämätöntä perustella hallintolain 45 §:n 1 momentissa tarkoitettulla tavalla. Hallintomenettelyssä tarkoitettu perustelu johtaisi oletettavasti huomattaviin työmäärästä aiheutuviin lisäkustannuksiin ja arvostelupäätösten viivästymisiin. Esitetyllä säädösmuutoksella ei OAJ:n näkemyksen mukaan ole opiskelijoiden oikeusturvaa oleellisesti heikentävää vaikutusta.

OAJ:n näkemyksen mukaan ylioppilastutkintolautakunnan julkaisemat tiedot tutkinnosta sekä arvostelun perusteista riittävät oikaisuvaatimuksen laatimiseen ja vastaavasti varsinaisen kokeen sekä oikaisuvaatimusmenettelyn kautta kahden uudelleenarvioitsijan tekemä arvio takaamaan oikaisua vaativan oikeusturvan.

Viitaten 5 a §:ssä säädettäväksi esitettyyn maassa oleskelua koskevaan syyhyn, on vastaavasti perusteltua säätää esitetysti 24 §:ssä riittävästä tiedonsaantioikeudesta rehtorin päätöksenteon mahdollistamiseksi. OAJ kannattaa esitettyä täsmennystä 24 §:n säädökseen.

12.6.2026

11 Lausuntonne koskien ammatillisen koulutuksen työelämätoimikuntia koskevia muutosehdotuksia

Opetus- ja kulttuuriministeriö asetti vuonna 2025 työryhmän laatimaan esityksen työelämäyhteistyön uudistamiseksi ammatillisessa koulutuksessa ja sen tutkintorakenteen kehittämisessä. Työryhmän keskeinen tehtävä oli työelämätoimikuntien työn kehittäminen ja vahvistaminen. Työryhmällä oli selkeä ja yksimielinen näkemys, että työelämätoimikunnilla on tärkeä tehtävä ja että kuinka tätä toimintaa tulisi jatkossa kehittää. Kehitystyön päätösvaiheessa työryhmälle kuitenkin kerrottiin, että työ keskeytetään ja että työelämätoimikunnat lakkautetaan. Työryhmän jäsenet jättivät laadittuun kehitysraporttiin yhteisen ja yksimielisen lausuman, jonka mukaan he pitävät työelämätoimikuntien lopettamispäätöstä virheenä ja päätöksen perusteluita kiistanalaisina ja arveluttavina. (Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja: 2026:37, ISBN 978-952-415-405-5)

Lain (531/2017) mukaan ammatillisen koulutuksen keskeinen tavoite on tuottaa työ- ja elinkeinoelämän tarpeiden mukaista koulutusta ja osaamista. Tämän vaateen tyydyttävään ja laadukkaaseen toteuttamiseen ei riitä hallituksen esityksen mukainen tutkintojen perusteiden laadinta työelämäyhteistyössä, vaan siihen tarvitaan myös valtakunnallista, systemaattista ja jatkuvaa työelämäyhteistyötä: tavoitteiden asettamista, toteutuksen seuranta ja palautteen antamista. Työelämätoimikunnat ovat olleet keskeinen ja rakenteellinen osa tätä työelämäyhteistyötä. Niiden tehtävänä on ollut osallistua näyttöjen toteutuksen ja osaamisen laadun arviointiin, osallistua ammatillisen koulutuksen tutkintorakenteen, ammatillisten tutkintojen ja niiden perusteiden kehittämiseen sekä käsitellä arviointien oikaisupyynnöitä. Tätä keskeistä valtakunnallista työelämäyhteistyötä ammatillisen koulutuksen kehittämistyötä ei tule lopettaa, vaan sitä tulee vahvistaa. Esimerkiksi Kansallisen koulutuksen arviointikeskus (KARVI) on todennut tämän kevään arvioinnissaan, että ammatillisen perustutkinnon suorittaneiden heikon työelämäsiirtymän ja korkean työttömyyden merkittävänä taustatekijänä on ammatillisen koulutuksen heikot työelämäyhteydet. (Julkaisut | 3:2026, ISBN 978-952-206-871-2)

Ammatillinen koulutus on sekä sisäisten että ulkoisten muutosten keskellä. Vihreä- ja digitaalinen siirtymä muuttavat toimialoja ja ammatteja, asettaen kokonaan uudenlaisia tarpeita osaamiselle. Ikäluokkien pieneneminen, lisääntyvä maahanmuutto ja tarve aikuisten osaamisen uudistamiselle pakottavat pohtimaan ammatillisen koulutuksen rakenteita ja toteuttamista uudella tavalla. Parlamentaarinen sopu velkajarrusta uhkaa ammatilliseen koulutukseen käytettävissä olevia resursseja. Ammatillisen koulutuksen toiminnanohjauksen kokeilulla tavoitellaan ammatillisen koulutuksen laadun, vaikuttavuuden ja saavutettavuuden vahvistamista. Kaikki edellä mainitut muutokset ovat sellaisia, joissa onnistuminen edellyttää systemaattisesti koordinoitua työ- ja elinkeinoelämäyhteistyön vahvistamista.

Työ- ja elinkeinoelämän osallistuminen ammatillisen koulutuksen kehittämiseen tarvitsee tuekseen virallisen kansallisen rakenteen, muuten ammatillista koulutusta on

12.6.2026

mahdotonta kehittää paremmin vastaamaan työ- ja elinkeinoelämän tarpeita sekä yhteiskunnan odotuksia. **Työelämätoimikuntia ei pidä lopettaa, vaan niiden toimintaa pitää kehittää ja vahvistaa em. työryhmän linjausten pohjalta.**

12 Lausuntonne koskien lukiolain 34 a §:ään ehdotettavaa muutosta

OAJ pitää esitettyä teknisluonteista täsmennystä 34 a §:n säädökseen perusteltuna.

Opetusalan Ammattijärjestö OAJ

Nina Lahtinen
koulutuspolitiikan johtaja

Lauri Kurvonen
erityisasiantuntija